

Urszula Kurzątkowska
(ukalublin@interia.pl)

Informacja o badaniach archeologicznych przeprowadzonych w Lublinie-Jakubowicach
Murowanych w latach 1987-1989.
Lublin 2018

Grobowy nr 10 (Obiekt I)

Odkrycie

Po zdjęciu darni, bruku i podsypki na głębokości ok. 30 cm od poziomu gruntu w sondażu o szerokości 1 m, który zlokalizowano na granicy jednego z wielu współczesnych wkopów przebiegających przez podwórze, uchwycono fragment obiektu. W związku z odkryciem rozszerzono stopniowo obszar badań w dwóch kierunkach, uzyskując najpierw zarys N obiektu, w tym już czytelny pas wypalanej polepy na obrzeżu, a w kolejnym wykopie dopełnił całości zarys części S obiektu. Pełny obrys na tym poziomie zbliżony do kwadratu, z zaokrąglonymi rogami; natomiast na poziomie zalegania szkieletów, na głębokości między 65 a 75 cm, o wymiarach: NS – ok. 3,30 i EW – ok. 3,80 m.

W części SW obiektu zniszczenie współczesnym wkopem.

Rozplanowanie i elementy konstrukcyjne

Opis dotyczy struktury pokazanej na planie (p. II). To ona w całości, mimo widocznej odmienności strefy W, jest określona jako Obiekt I.

Obserwując strukturę wypełniska oraz wyróżniające się elementy konstrukcyjne widać tu dwie przestrzenie (podział m/w wzdłuż osi NS), o powierzchniach różnych rozmiarów – może takie było zamierzenie przy organizowaniu tego miejsca grzebalnego, aby wyodrębnić dwie części, a może część w kierunku W, poza zasadniczą ścianą z polepy, jest świadectwem powiększania obiektu (por. zestawienie schematycznych przekrojów w p. II).

Trzecią strukturą, wyróżniającą się i rejestrowaną od poziomu odkrycia, jest ograniczona do pewnego obszaru warstwa zglinionego lessu, nasycona fragmentami naczyń i spalonymi kośćmi, zanikająca przed poziomem związanym ze szczątkami spalonymi in situ (opis w akapicie:

Warstwa ceramiki i kości).

Materiały wykorzystane przy konstrukcji obiektu to less i drewno – oba rejestrowane działaniu ognia. Drewno zachowane w postaci kilku zwęglonych belek, w trzech rzędach wzdłuż osi NS, leżących prawie na dnie obiektu (ślady ich obecności nie były widoczne przez ok. 30 cm wybierania wypełniska). Zewnętrzne linie belek pomagają obserwować granice wspomnianych przestrzeni w obrębie obiektu.

Lessem (z dodatkami?) prawdopodobnie wyłożono wiele odcinków wszystkich ścian oraz dno niecki, którą to formę ma zachowana część obiektu (nieznana jest, o ile miała jakąś specyficzną formę, część stropowa). Ściana N, z zachowanymi pokaźnymi bryłami polepy, przybierająca kształt rogala, schodzącego ku S wzdłuż boków E i W, o szerokości dochodzącej nawet do 60 cm, mogła być uzupełniona przez niewielkie elementy drewniane (słupki?), które przetrwały jako

trzy owalne w planie płaskim skupiska ciemnoszarego lessu przesyconego węglami drzewnymi, rejestrowane w jej obrębie. Inne, owalne w przekroju, struktury lessu, o odmiennym od otoczenia wyglądzie, obserwowano i w innych miejscach obiektu. Dno w części centralnej wypalone było na litą polepę, twardą i lśniąca. Miejscami w tak twardym materiale preparowano szczątki kostne. Wał polepy występował i na obrzeżu S obiektu, ale tu materiał był mniej intensywnie wypalony.

Zasadniczą częścią obiektu wydaje się przestrzeń, o szerokości ok. 2,20 m mierzac od E skraju obiektu, ograniczona od N i S opisanymi już ścianami z pomarańczowej polepy, które na skraju E schodziły ku sobie nie łącząc się od początku obserwacji zarysu obiektu – pod przerwą w glinianej ścianie przy dnie znaleziono zwęglone drewniane belki, nie na sobie, a układające się niemal w jednej linii. Podobnie mogło to wyglądać przy skraju W części zasadniczej, tylko tutaj późniejsze zniszczenie mogło zmienić oryginalną konstrukcję.

W kierunku W, poza opisanym „zasadniczym” obszarem, przestrzeń obiektu także była ograniczona od N polepą i to było rejestrowane od odkrycia. Jednak tu ściana polepy była znacznie krótsza i nie sięgała zbyt głęboko, niemniej była elementem wyznaczenia skraju obiektu – brak tu co prawda zachowanej belki, ale obserwowano ślad w postaci dużej ilości węgla drzewnych w pasie ciemnoszarego lessu.

W wypełnisku odnotowano miejsca wypełnione, dość charakterystycznym w kolorze i jakości, bo odbiegającym od materiału wypalonego, lessem szaro-żółtym, w układzie plamistym – taka soczewka czytelna była od poziomu odkrycia przy wewnętrznym brzegu północnego „rogala” z polepy i od wewnątrz przy skraju E oraz w miejscu rozdzielania się „rogala”.

Zarejestrowano przepalone szczątki kostne przynajmniej 10 osobników – ilość określona bezpośrednio na podstawie obserwacji dokonywanych podczas odsłaniania i preparowania kości w obu przestrzeniach obiektu.

Szkielety (5 osobników dorosłych?) zalegały w centralnej części obiektu w obrębie wypalanej polepy i ciemnobrunatnego lessu z zawartością, w różnym nasyceniu, węgla drzewnych i polepy. Ułożenie kości czaszki osobnika z ćw. C, leżącego głową ku S, zdają się wskazywać, że twarzą skierowany był ku E (może został ułożony na boku?).

Szczątki dziecięce (5 osobników?) znaleziono także poza tą strukturą, m.in. w pobliżu miejsc na skraju W, E i S obiektu. Szczątki związane z dużym fragmentem przedmiotu z materiału organicznego w centrum obiektu także należą do młodego osobnika (por. opis niżej).

W przypadku dwóch czaszek związanych ze szkieletami w centralnej części obiektu (skierowanych ku N i S) zauważono, że były one jakby sprasowane, rozgniecione i wduszone w podłoże.

Przedmioty związane z wypełniskiem obiektu.

I. Przedmioty metalowe.

Fragmenty dwóch kółek z wąskiej taśmy, o średnicy ok. 2 cm, (nr inw. 42 i 44; il. 5, 6).

Badania metalograficzne przedmiotów wykonał w 1988 roku Ryszard Zieleń z z CLAU UMCS (skan raportu w Zakładce: Analizy). Wyniki nie komentują ewentualnego przepalenia tych przedmiotów.

II. Naczynie gliniane.

Bezpośrednio z poziomem zalegania szkieletów związane są fragmenty jednego naczynia (nr inw. 43; il. 7, 8), odnalezionego jako stojące na belce; trudne do oceny cechy wtórnego przepalenia.

III. Przedmioty z surowca organicznego.

Z poziomem zalegania szkieletów związany jest fragment przedmiotu z surowca organicznego – płaski, okrągły, z wyraźnie dokładnie wykończoną krawędzią, z rzędem biegnących pod krawędzią nakłuc (nr inw. 45; il. 1, 2); leżał poziomo pod kośćmi osobnika dorosłego w centralnej części obiektu, a pod nim znajdowały się niewielkie kostki (szczątki dziecka?).

Drobne fragmenty podobnego materiału (nr in.w 46 i 49; il. 3, 4) towarzyszyły także w dwóch innych miejscach skupiskom kości dziecięcych. Wszystkie resztki tego materiału – może jest to kora – są zmienione pod wpływem ognia.

W trakcie odsłaniania szkieletów, w części S obiektu, odnotowano kilka rozproszonych kamieni, ale ich związek z konstrukcją obiektu lub rytuałem grzebalnym, biorąc pod uwagę prawdopodobne późniejsze ingerencje w strukturę obiektu, nie jest pewny.

Daty C14: wykonane z węgla drzewnych:

Gd-4285¹; wiek BP 3000 ± 70 (próbka 1)

Gd-5334²; wiek BP 3080 ± 40 (próbka 2)

Gd-5336³; wiek BP 3170 ± 40. (próbka 3)

Warstwa ceramiki i kości

Od odkrycia zarysu obiektu i rozpoczęcia eksploracji, w obszarze ograniczonym do powierzchni ok. 1 x 1/0,5 m, odnotowywano zgliniony less szaro-brunatny zawierający w dużym nasyceniu nieprzepalone fragmenty kilku naczyń oraz przepalone ludzkie szczątki kostne (w tym kilka rozpoznawalnych diagnostycznych) i najprawdopodobniej zwierzęce. Ten obszar mieści się generalnie w ćwiartce A i D (por. plan z rozrzutem materiału kostnego i ceramicznego; il. 13); w ćwiartce A kości miejscami tworzyły zbite skupiska z kawałkami naczyń, wręcz były przyklejone do ceramiki. Taką sytuację, czyli występowanie warstwy luźnych fragmentów naczyń i towarzyszących im przepalonych kości obserwowano do głębokości ok. 65 cm – dalej brak już rozdrobnionych fragmentów naczyń. Profile pokazują obecność zaciemnienia w stropie obiektu (p. II).

¹ Sprawozdanie Laboratorium C-14 w Gliwicach, nr 77D/88 z dnia 27.08.1988 r. (por. Zakładka: Analizy).

² Sprawozdanie Laboratorium C-14 w Gliwicach, nr 77E/88 z dnia 27.08.1988 r. (por. Zakładka: Analizy).

³ Sprawozdanie Laboratorium C-14 w Gliwicach, nr 77F/88 z dnia 27.08.1988 r. (por. Zakładka: Analizy).

Generalnie materiał ceramiczny zróżnicowany technologicznie, pochodzący z kilku naczyń (por. przykładowe dna i wylewy, il. 10, 11, 12; por. rozrzut fragmentów czterech naczyń, il. 14) oraz wiele fragmentów z ćw. D z głębokości ok. 40-50 cm stanowi pozostałości jeszcze jednego naczynia (np. nr inw. 23, 31; il. 9).

Komentarze.

Brak w obiekcie całych naczyń, jakie obserwowano w sąsiednich grobach – takich, które można by było uznać za wyposażenie towarzyszące zmarłym.

Widoczne są ślady naruszenia obiektu, szczególnie w części SW, które prawdopodobnie wpłynęło także pierwotny układ zalegających tu szczątków kostnych.

Rozważając rekonstrukcję użytkowania obiektu nie można wykluczyć następujących po sobie kilku procesów, których efektem są obserwowane pozostałości – w tym intencjonalnego trwalszego wykończenia fragmentów ścian i pierwotnego wypalenia samej jamy, następnie spalenie już ze zmarłymi czy powiększania obszaru dla celów grzebalnych.

Prawdopodobnie już z odrębnymi działaniami ma związek wyróżniona warstwa ceramiki i kości, która była roboczo określana nawet jako grób ciałoopalny. I mogły one wpłynąć na stan i zachowanie części stropowej obiektu.

Możliwość porównania rozmieszczenia i poziomu zalegania szczątków poszczególnych osobników ze stopniem ich przepalenia (już na etapie eksploracji odnotowywano różnice w barwie kości między tymi w części W obiektu a w partii centralnej i musiały być znaczne, skoro przy takiej ilości szczątków dały się zauważyć) mogłaby pomóc w interpretacji i wyjaśnieniu zastosowanego obrządku.

Tekst: U. Kurzątkowska.

Zdj. terenowe: U. Kurzątkowska.

Fot. zabytków: Waczesław Kostko.

Rys.: autorstwo zaznaczono na poszczególnych kartach.

Korzystanie z treści tekstowych i graficznych, dostępnych na stronie www.jakubowice.umcs.pl jest możliwe zgodnie z właściwymi przepisami o dozwolonym użytku lub o innych swobodach użytkowników przewidzianych w przepisach prawa, a korzystanie w szerszym zakresie wymaga uzyskania zgody uprawnionego.